

STORTINGET

Innst. 188 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:45 S (2023–2024)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om å innføre sorgpermisjon for foreldre som har mistet barn

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag som gir foreldre som har mistet barn, rett til sorgpermisjon.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 28. november 2023 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 13. desember 2023 er vedlagt innstillingen.

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlige høringsinnspill. Det kom i alt syv innspill.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Per Vidar Kjølmoen, Tuva Moflag,

Anette Trettebergstuen og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Tor Inge Eidesen og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til Representantforslag 45 S (2023–2024) om å innføre sorgpermisjon for foreldre som har mistet barn.

Komiteen viser til at forslagsstillerne ønsker å innføre en ordning med sorgpermisjon i Norge, som betyr at foreldre som mister et barn skal ha rett på en ny ytelse.

Komiteen viser til statsrådets vurdering av forslaget i sitt svar til komiteen av 13. desember 2023, og at statsråden skriver at det i dag ikke er en lovregulert rett til fri i forbindelse med dødsfall hos nærstående. Statsråden opplyser om at rett til permisjon ved dødsfall er regulert i tariffavtaler og i avtaler hos bedriftene, og viser som eksempel til at ansatte i stat og kommune kan få inntil 12 dager betalt velferdspermisjon. I likhet med forslagsstillerne, viser statsråden til at foreldre som opplever at et barn dør, i praksis vil ha rett på sykepenger, og at Helsedirektoratets sykmelderveileder viser til en diagnose som brukes ved reaksjoner på belastende livshendelser. Forslagsstillerne mener at dette ikke er en tilfredsstillende løsning, og argumenterer med at sorg ikke er en sykdom, og at det er en belastning å sykemeldes med en psykisk diagnose.

Komiteen viser til at forslagsstillerne peker på at Danmark, Sverige og Finland har ordninger der foreldre som mister barn, har rett på økonomiske ytelser, og at forslagsstillerne mener at det er nødvendig med slike

ordninger også i Norge. I sin vurdering av forslaget kommenterer statsråden den danske løsningen og skriver at den gir dårligere inntektssikring og rett til oppfølging enn den norske sykepengeordningen.

Komiteen viser til at forslagsstillerne har fått tilbakemeldinger om at foreldre i sorg blir sykemeldte med en feilaktig psykisk diagnose, og at det kan ha utilsiktede konsekvenser, som at de ikke får tegnet forsikring eller lov til å adoptere barn. Statsråden kjenner ikke til om dette er et utbredt problem, og mener uansett at å lage en ny ytelse med sorgpermisjon ikke er en løsning på dette.

Komiteen viser til at statsråden mener at sorgpermisjon ikke bør innføres fordi man kan ha sorgreaksjoner også uten å oppfylle kriteriene for en ny ytelse, og at sorgpermisjon kan skape en forventning om å være borte fra jobb i lengre tid når man har mistet et barn. Derfor er dagens ordning med rett til sykepenge mer fleksibel.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, mener det er flere gode intensjoner med representantforslaget. Samtidig bør eventuelle endringer i en velferdsytelse utredes og vurderes i kontekst av hele sykemeldingssystemet.

Flertallet viser til at det norske helsevesenet jobber med å innføre ICD-11 (International Classification of Diseases) fra verdens helseorganisasjon, og at dette vil gjøre «prolonged grief disorder» til en godkjent diagnose med verktøy for oppfølging.

Flertallet viser til at sorgprosesser kan være ulike fra person til person, både i reaksjon og i måten den best kan bearbeides. Flertallet viser til at det for noen vil det være nødvendig å være borte fra arbeidsplassen over lengre tid, og at det for andre vil være positivt å beholde en tilknytning til arbeidsplassen.

Flertallet understreker at en lege uansett må vurdere behovet for oppfølging og behandling av psykiske reaksjoner som kan følge med sorgen, som eksempelvis konsentrasjonsvansker, søvnproblemer eller hukommelsestap. Flertallet mener det også er viktig at den sørgende blir møtt av Nav og arbeidsgiver på en god måte, der man i fellesskap kan finne den riktige veien tilbake til arbeidslivet.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at samtlige av de sju organisasjonene som har sendt skriftlige innspill i saken, stiller seg bak forslaget om å innføre en sorgpermisjon. Flere av organisasjonene representerer foreldre som selv har mistet barn. Høringsinnspillene tyder på at dagens ordninger ikke er gode nok til å ivareta dem det gjelder.

Dette medlem mener at en ny sorgpermisjon vil tette et hull i velferdsstaten. En ny ytelse bør komme i tillegg til eksisterende ytelser, ikke i stedet for dagens sykepengerettigheter.

Dette medlem viser til at ikke alle har rett på sykepenge. For denne gruppen kan en ny ytelse være økonomisk fordelaktig. Dette medlem viser til at flere av høringsinnspillene understreker at en sorgpermisjon vil innebære en økt anerkjennelse av situasjonen man befinner seg i, og at en ny ordning dermed vil ha en verdi utover det økonomiske. Senter for krisepsykologi skriver også i sitt innspill at dagens praksis fører til feildiagnostisering i helsevesenet. Dette medlem anser det som uverdigg at mennesker i dyp sorg skal måtte «jakte på» psykiske diagnoser i helsevesenet for å få tid til å bearbeide sorgen. Videre viser dette medlem til at flere av våre naboland allerede har innført en ordning med sorgpermisjon, og at det er på tide at Norge følger etter.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning som gir foreldre som har mistet barn, og andre grupper som kan ha behov for det, rett til sorgpermisjon.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at foreldre og andre med omsorgsansvar kan få utbetalt pleiepenger fra Nav dersom de er nødt til å være borte fra jobb for å passe syke barn som trenger kontinuerlig tilsyn og pleie. Et vilkår for å få utbetalt pleiepenger er at man har vært i jobb før utbetalingsperioden starter eller har mottatt enkelte ytelser som dagpenger og sykepenge.

Disse medlemmer viser til at dagens regelverk fører til at enkelte står uten inntekt fordi de må pleie et sykt barn. I Dagsrevyen på NRK 13. januar 2024 ble det vist en reportasje om en kvinne som havnet i en økonomisk krise fordi hennes barn fikk kreft da hun var student. Disse medlemmer viser også til Dagsavisen 16. juni 2023, der avisen omtalte en sak der en annen kvinne ikke hadde rett på pleiepenger fordi hun mottok arbeidsavklaringspenger (AAP). Ettersom AAP er en tidsbegrenset ytelse med aktivitetsplikt, risikerte kvinnen å stå uten inntekt fordi hun pleide sin kreftsyke datter.

Disse medlemmer viser til at perioden man kan motta pleiepenger etter at man har mistet et barn, varierer avhengig av hvor lenge man har mottatt pleiepenger og hvorvidt man har mottatt graderte pleiepenger. Disse medlemmer mener denne forskjellsbehandlingen er urimelig.

Disse medlemmer mener at pleiepengeordningen bør styrkes. Alle bør ha rett på pleiepenger, og det bør være en bestemt periode man har rett på ytelsen etter at et barn har dødd. Kun omsorgspersoner til barn med omfattende pleiebehov vil ha rett på pleiepenger, og det er derfor ikke noen fare for at ordningen skal ut-

nyttes eller at den på andre måter vil gi uheldige incentiver.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede endringer i pleiepengeregelverket som sikrer at flere grupper får rett til pleiepenger, blant annet studenter og mottakere av arbeidsavklaringspenger.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at alle som mister et barn mens de er omfattet av pleiepengeordningen, får samme rett til pleiepenger dersom barnet dør.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede endringer i pleiepengeregelverket som sikrer at flere grupper får rett til pleiepenger, blant annet studenter og mottakere av arbeidsavklaringspenger.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at alle som mister et barn

mens de er omfattet av pleiepengeordningen, får samme rett til pleiepenger dersom barnet dør.

Forslag fra Rødt:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning som gir foreldre som har mistet barn, og andre grupper som kan ha behov for det, rett til sorgpermisjon.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:45 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om å innføre sorgpermisjon for foreldre som har mistet barn – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 6. februar 2024

Freddy André Øvstegård

leder

Mímir Kristjánsson

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2023/4466

Vår ref
23/4253-

Dato
13. desember 2023

Vurdering av representantforslag 45 S (2023-2024) fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om å innføre sorgpermisjon for foreldre som har mistet barn (Dokument 8:45 S (2023-2024))

Jeg viser til brev av 28. november 2023 vedlagt representantforslag 45 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om å innføre sorgpermisjon for foreldre som har mistet barn.

Arbeids- og sosialkomiteen ber om en vurdering av følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag som gir foreldre som har mistet barn, rett til sorgpermisjon.»

Representantene foreslår at det bør innføres en ordning som gir alle foreldre som mister et barn en ubetinget rett til permisjon fra arbeid og tilhørende ytelse fra folketrygden. De har ikke konkret forslag til lengden på en slik permisjon, men viser til Danmark, som gir rett til sorgpermisjon i seks måneder. Representantene viser til at foreldre som ikke klarer å gå på jobb etter at ev. velferdspermisjon i forbindelse med dødsfall er brukt opp, i dag må få sykmelding. Representantene påpeker at sorg ikke er en sykdom. De viser videre til at psykiske diagnoser, som ofte brukes i forbindelse med slike sykmeldinger, kan skape problemer dersom foreldrene senere ønsker å tegne helseforsikring eller adoptere barn.

Det er i dag ikke lovregulert rett til fri i forbindelse med nærståendes dødsfall. Hvorvidt man har rett til permisjon med eller uten lønn ved et dødsfall er regulert i tariffavtaler og i virksomheters interne bestemmelser eller avtaler. For mange er det uproblematisk å få permisjon fra jobb en periode i forbindelse med dødsfall, enten det er barn, øvrig familie eller

andre man står nær som er død. Det varierer om dette gis med eller uten lønn. Ansatte i stat og kommune kan f.eks. få inntil 12 dager betalt velferdspermisjon.

Representantene opplyser at de har fått informasjon om at det er rutine ved flere sykehus å sykmelde mor og far i ca. to uker når barn dør. Det er helt klart at en slik periode er svært krevende av mange grunner, der selve sorgprosessen også må kombineres med at det er mange praktisk gjøremål knyttet til gravferd mv. Departementet har imidlertid ikke kjennskap til en slik ev. praksis i sykehusene, og kan derfor ikke kommentere denne nærmere. Det framkommer heller ikke i begrunnelsen for spørsmålet informasjon om hvilken diagnose som brukes ved slike sykmeldinger.

Personer som etter at en periode med velferdspermisjon eller ev. rutinemessig sykmelding er brukt opp, fortsatt ikke er i stand til å gå på arbeid, kan kontakte fastlegen sin for å få vurdert om det skal gis videre sykmelding. Legen skal da bruke den diagnosen som er riktig for det sykdomsbildet den enkelte har. Det vil variere fra person til person, men knyttes ofte til ulike psykiske reaksjoner på belastninger som følge av situasjonen – eksempelvis konsentrasjonsvansker, søvnproblemer eller hukommelsestap. Dette er forhold som kan gi rett til sykmelding. I Helsedirektoratets sykmelderveileder vises det bl.a. til at diagnosen «psykisk ubalanse situasjonsbestemt» (P02) brukes ved reaksjoner på ulike belastende livshendelser, og der sorg kan være ett av flere eksempler på dette. Legen vil også vurdere om personen kan være delvis i jobb, og med utgangspunkt i hvorvidt det kan være helsebringende å være i kontakt med arbeidsplassen. Arbeidsgiver har som kjent plikt til å tilrettelegge slik at den sykmeldte kan være helt eller delvis i jobb, og det gjelder også når sykefraværet er knyttet til sorgprosesser.

Ved sykmelding får man ytelse fra folketrygden som tilsvarer 100 pst. av beregningsgrunnlaget (normalt full lønn opp til seks ganger grunnbeløpet) i ett år. Videre har man rett til å få oppfølging fra fastlege, arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten i sykmeldingsperioden. Dette kan være til stor hjelp i prosessen med å komme tilbake i arbeid, og det kan være vanskelig å be om dersom man ikke har en «grunn» til å oppsøke legen og holde kontakt med arbeidsplassen.

Alle vil gjennom livet oppleve sorg, den kommer i mange former og vi reagerer ulikt på den. Forslagsstillerne fremhever foreldres sorg når barn dør, og vil ha en særlig ordning knyttet til det. Jeg mener at det ikke er riktig å rangere sorg på denne måten. Tap av foreldre, søsken, ektefelle eller en nær venn er eksempler på andre situasjoner som også kan gi sterke reaksjoner.

Det framgår at begrunnelsen for forslaget er at forslagsstillerne legger til grunn at det vil ta tid å komme seg tilbake til jobb når man mister et barn. Det er ikke gitt at det gjelder for alle. Det varierer fra person til person hvordan vi håndterer sorg. En ulempe med en automatisk rett til sorgpermisjon kan være at folk i sorgsituasjoner opplever en forventning om at de skal være borte fra jobb, selv om de opplever arbeidet som et godt sted å bearbeide sorgen, eller som et fristed fra den. En av fordelene med de ordningene vi har i dag, med sykmelding og

oppfølging, er at de ivaretar behovet for individuell tilpasning og fleksibilitet for personer som bearbeider sorg.

Når fastleger vurderer om det skal gis sykmelding, skal de bruke den diagnosen som er riktig for det sykdomsbildet den enkelte har. Det vil variere fra person til person. Hvis den reelle grunnen til at man ikke kan jobbe er at man får en psykisk reaksjon på en ekstrem livsbelastning, er det sånn det er, og det bør ikke være noe stigmatiserende ved det.

Forslagsstillerne viser til den danske ordningen, og skriver at de «mener det er nødvendig med en slik ordning også her i Norge». Den danske ordningen gir rett til «dagpenger» i 26 uker, uten krav til dokumentasjon og uten rett til oppfølging. Dagpengene kompenserer ikke inntektstapet, og er begrenset oppad til om lag 20 000 DKR per måned før skatt. Med så lav kompensasjonsgrad er ordningen lite attraktiv, og den gir begrenset økonomisk trygghet for de som ikke er i stand til å arbeide. Den danske ordningen gir således ikke samme inntektssikring og heller ikke samme rett til oppfølging som den norske sykepengeordningen.

Jeg vet ikke om det er riktig at sykmeldinger knyttet til sorgreaksjoner fører til at den det gjelder ikke får helseforsikring eller blir godkjent som adoptivforeldre. Dette ligger utenfor mitt ansvarsområde. Uansett er ikke løsningen å lage en særordning i folketrygdloven for en situasjon som er godt ivaretatt i dagens regelverk.

Jeg mener de ordningene vi har i dag balanserer ulike hensyn, og sikrer at mennesker i sorg får mulighet til å være borte fra arbeid når de trenger det, med økonomisk kompensasjon og med oppfølging fra arbeidsgiver og fastlege.

Med hilsen

Tonje Brenna

